

Ticaret Meslek Liselerindeki Muhasebe Eğitiminin Tarihi Gelişimi

Prof. Dr. Mikail Erol

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İİBF

Doç. Dr. Metin Atmaca

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İİBF

Özet

Günümüzde sosyo-ekonomik ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda farklı sektörlerde hızlı bir değişimin yaşanması yanında, bu gelişmeler mesleki ve teknik eğitimde bazı sorunları da ortaya çıkarmıştır. Yaşanan bu hızlı gelişmeler ile birlikte yetişmiş, insan gücüne olan ihtiyaç da artmıştır. Bu insan gücünün yetişmesinde kritik rol oynayan mesleki ve teknik eğitimdeki gelişmeler hızlı değişime uyum sağlamış ve her döneme uygun gerekli yapılanmalarını tamamlamıştır.

Ülkemizde faaliyette bulunan tüm sektörlerin ortak ihtiyacı konumunda olan ve yasal bir zorunluluk arz eden muhasebe ve finansman alanına ilişkin sunulacak bir eğitim sistemi hem ülke hem de işletmeler için büyük bir önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu gelişmelere uygun olarak ticaret meslek liseleri yapılanmalarını tamamlamış ve ders programlarında gerekli güncellemeler ve değişiklikler yapmıştır. İş dünyasında faaliyetlerini sürdüren tüm iş kollarının personel ihtiyaçlarını karşılayabilmek üzere muhasebe finansman alanında öğrenim programlarının oluşturulması ve yürütülmesi mesleki eğitim açısından kritik rol oynamaktadır. Bugün iş dünyasının bu eksiklerini giderecek olan Ticaret meslek liseleridir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki ve Teknik Eğitim, Muhasebe Eğitimi, Ticaret Meslek Liseleri

Jel Sınıflaması: M40,M49

Abstract (Historical Development of Accounting Education Vocational High Schools of Commerce)

Today various industries face fast change owing to economic, social and technological developments; yet some problems also appear in vocational and technical education. These changes cause increased demand for well trained and skilled labor force. Improvements in the field of vocational and technical training have kept up with fast change and training programmes have restructured themselves suitable to the demands of each period.

A training system in the field of accounting and finance which is a common need of every industry that are operational in Turkey bears great importance for the country. Therefore significant changes have taken place in the curriculum of vocational high schools of commerce to adopt them to developments appropriately. Formation and implementation of training programmes in accounting and finance field to meet the needs of all industries that are operational in the business world play a critical role for vocational training. Shortfalls of today can be eliminated by vocational high schools of commerce.

Key Words: Vocational and Technical Education, Accounting Education, Vocational High School of Commerce

Jel Classification: M40,M49.

1. Mesleki ve Teknik Eğitim: Kavramlar Ve Tarihi Gelişim Süreci

Bireylere bir mesleğin gerektiği bilgi ve becerilerin kazandırılmasına ve geliştirilmesine ilişkin verilen eğitime *mesleki eğitim* denir. Bu eğitimden bireylerin teorik ve uygulamalı şekilde bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.(*Erol ve Erkan, 2008:286*). Mesleki eğitim, bireylerin çeşitli sektörlerde mesleki faaliyetlerini sürdürmesi, gelişimlerini sağlayabilmesi için bir sistem dahilinde eğitim vermeyi amaçlamaktadır. Mesleki ve teknik eğitim, bireylere hem bilgi ihtiyaçlarını karşılamaya hem de beceri kazandırmaya ve geliştirmeye yönelik bir süreci ifade eder. Burada amaç, bireyleri mesleğin gerektirdiği niteliklere hazırlamak, toplumun amaçları

doğrultusunda yetiştirmektir. Ticaret meslek liselerinde, 19.06.1986 tarih ve 19139 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ve yürürlüğe giren Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu uyarınca uygulamalı eğitim verilmektedir (*Milli Eğitim Bakanlığı, İşletmelerde Meslek Eğitimi, 1989: 14-21*).

İşletmedeki mali nitelikteki olayları kaydeden, sınıflandıran, özetleyerek rapor haline getiren ve yorumlayan bir süreci ifade eden muhasebe kavramı, “**işletme dili**”, “**finansal kararlar dili**” gibi nitelendirilebilmektedir. Muhasebede bir öğrenme süreci söz konusu olduğundan yeni bir dil öğrenmeye benzetilebilir. Bu noktada muhasebe eğitiminden yeni bir dil öğrenmek gibi kavramların, ilkelerin öğretilmesi ile bilgi ve becerilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır (*Sevilengül, 2011:6*).

Muhasebe eğitimi, işletme kararlarına ilişkin olarak bilgilerin toplanmasından denetlenmesi ve ilgili kullanıcılara iletilmesi sürecinde öğrencilerin bilgilendirilmesi ve verilen bilgilerin kullanılmasına yönelik becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir süreçtir. Muhasebe eğitimi, meslek mensubuna işletmelerin faaliyetleri ile çevresel faktörleri analiz edebilme, sorunları ortaya çıkmadan önce giderme kabiliyeti gibi becerileri kazandırabilmelidir. Bu noktada teknolojik ve çevresel değişimlerin muhasebe eğitiminde dikkate alınması gereklidir (*Dursun, 2006: 12-13*).

Muhasebe eğitiminin amacı, öğrencilere temel bilgiler vermekle birlikte bu bilgileri kullanma becerilerini geliştirmektir (*Dursun, 2006: 18*). Ticaret meslek liselerinin amacı ise iş dünyasına nitelikli ara elemanlar yetiştirmektir (*Kırhoğlu ve Gökgöz, 2011:132*).

1.1. Mesleki ve Teknik Eğitimde Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Önemli Gelişmeler

Mesleki ve teknik eğitimin Cumhuriyet öncesi ve sonrası gelişmeleri kronolojik olarak Tablo 1’de özet biçimde sunulmuştur: (*Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, 2010*).

Tablo 1: Mesleki ve Teknik Eğitimdeki Gelişmeler

TARİH/DÖNEM	GELİŞMELER
13. yüzyıl ile Osmanlı döneminin ilk kuruluş dönemlerine kadar	Ahilik teşkilatının kuruluşu ve faaliyetleri
17.yüzyıl 1727 yılı 18. ve 19 yüzyıl 1916 yılı	Ahilik teşkilatının Lonca teşkilatına dönüşümü Lonca teşkilatının Gedik teşkilatına dönüşümü Lonca teşkilatı Meslek eğitimine yönelik okulların kurulması Maarif Nezareti'nin idadi programları açması
1923-1930 dönemi	Ulusal bir yapı oluşturmaya yönelik çalışmalar
1923 İktisat Kongresi 1927 yılı 1933 yılı	Çıraklık okullarının açılmasının teşvik edilmesi Yüksek ve Mesleki Öğretim Genel Müdürlüğü'nün kurulması 2287 sayılı kanunla Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün kurulması
1940-1980 dönemi	Merkezi otoritenin güçlenmesi ile birlikte okulların artması.
1941 yılı 1973 yılı 1983 yılı	Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı'na dönüşümü 1739 sayılı kanunla Milli Eğitim Temel Kanunu'nun çıkarılması Yüksek Öğretim Kurulu'nun kuruluşu, teknik eğitimin YÖK'de yer alması.
1980-2013 dönemi	Teknik ve mesleki okullar ile sanayi işbirliğinin yaygınlaşması
1986 yılı	3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu'nun yayımlanması, Mesleki ve Teknik Eğitime yönelik araştırma ve geliştirme faaliyetlerin yaygınlaşması.
2001 yılı	4702 sayılı Kanunu ile 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu, 3797 sayılı MEB Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun ile 4306 sayılı 8 Yıllık Zorunlu İlköğretim Uygulamasına yönelik kanununda değişikliklerin yapılması,
2001 yılı	Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu, Mesleki Eğitim Kanunu ismiyle değiştirilmesi.
2004 yılı	MEB bünyesine Sağlık Meslek Liseleri, Adalet Meslek Liseleri'nin dahil edilmesi.
2006 yılı	Mesleki Yeterlilik Kurumu'nun kurulması.
2011 yılı	652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname de MEB'e bağlı mesleki ve teknik eğitimden sorumlu birimlerin Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'nde birleştirilmesi.

1.2. 19.Yüzyılın İkinci Yarısı ile 20. Yüzyılda Mesleki ve Teknik Eğitimin Kronolojisi

1.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Cumhuriyet öncesi dönemde mesleki ve teknik eğitime yönelik gelişmeler Tablo 2’de özet olarak sunulmuştur (*Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, 2010*).

Tablo 2: Cumhuriyet Öncesi Dönemdeki Gelişmeler

TARİH/DÖNEM	GELİŞMELER
1883 yılı	Suphi Paşa tarafından ilk ticaret meslek okulunun açılışı (Hamidiye Ticaret Mekteb-i Alisi)
1900’lü yılların başları	Meslek elemanlarının yetişmesi, iş kuran sayısının artması gibi amaçlar doğrultusunda sanayi mekteplerinin kuruluşunda artışların yaşanması.

1.2.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet döneminde mesleki ve teknik eğitime yönelik gelişmeler, uygulanan politikalar ve kurulan okullara ilişkin bilgiler Tablo 3’de özet olarak sunulmuştur (*Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, 2010*).

Tablo 3: Cumhuriyet Dönemindeki Gelişmeler

TARİH/ DÖNEM	GELİŞMELER
Cumhuriyetin ilk dönemleri (1923-1940)	Ulusal anlamda çalışmaların hız kazanması, illerde meslek liselerinin yaygın hale getirilmesi.
1970'li yıllar	Meslek elemanlarının sektörlere kazandırılmasına yönelik yapılanma çalışmalarına ağırlık verilmesi.
1980-2013 dönemi	Mesleki eğitim veren okullar-sanayi işbirliğinin yaygınlaşması. Kalkınma planlarında mesleki eğitime ağırlık verilmesi.
Bütçe Çalışmaları	1930'lu yıllarda meslek okullarının harcamalarının devlet tarafından karşılanması politikaları izlenmiştir, 1942 yılındaki 4304 sayılı kanun ve 1950 yılındaki 5642 sayılı kanun mesleki ve teknik eğitimin finans desteğini devletin karşılamasını sağlamıştır.
Mesleki eğitimin yapılandırılmasına ilişkin politikalar	---1920'li yıllarda mesleki ve teknik eğitime yönelik uygulamaların artması, okulların teşvik edilmesi. ---1940'lı ve 1950'li yıllarda mesleki ve teknik eğitimin kanunlar çerçevesinde ele alınması, Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün kurulması, MEB bünyesinde Çıraklık Eğitiminin yürütülmesi, ---2001 yılında MYO'lara sınavsız geçiş hakkının tanınması, ---2010 yılında katsayı uygulamasının kaldırılması, anadolu liselerine yönelik genelgenin yayınlanması.
Eğitim Veren Okullar ve Eğitimci Durumu	---1930'lu yıllarda mesleki eğitim için eğitimcilerin yurtdışına gönderilmesi. ----1955 yılında Ticaret Yüksek Öğretmen okulunun açılması, ---1982 yılında bu okulların teknik eğitim fakültelerine dönüştürülmesi, --- 2009 yılında mesleki ve teknik fakültelerde yapılanmaya gidilmiş, teknoloji, sanat, tasarım, turizm fakülteleri oluşturulmuştur.
1920'li yıllar	---Belli başlı illerde ticaret eğitiminin okullarda verilmesi(Ankara, İzmir,Adana), ---İlk akşam sanat okulları, kız teknik eğitim okulları, çıraklık okullarının açılması,
1933 yılı	İlk ticaret meslek lisesinin açılması.
1940'lı yıllar	Teknik okulların üniversite bünyesine alınması, bazı teknik eğitim okullarının MEB'na bağlanması
1960-1970'li yıllar	Sanat Enstitülerinin teknik liselere dönüşmesi,
1983 yılı	İlk Anadolu Ticaret Meslek Lisesi'nin açılması.
1990'lı yıllar 2003 yılı	Çok programlı liselerin açılışı ve yabancı dille eğitime ağırlık verilmesi. Mesleki ve Teknik eğitime yönelik merkezlerin kuruluşu ve yaygınlaşması.

2. Ticaret Meslek Liselerinin Kuruluş Süreci ve Amaçları

Ticari faaliyetlerin geliştirilmesine yönelik olarak ticaret eğitimi Osmanlı devleti zamanında başlamıştır. Osmanlı'da ticaret eğitiminin ilk olarak okulda verilmesi Ticaret Nazırı Suphi Paşa döneminde gerçekleşmiştir. Bu dönemde ilk ticaret okulu açılmış ve 16.01.1883 tarihinde eğitime başlamıştır. Okula sonraları İstanbul Hamidiye Ticaret Mektebi Alisi ismi verilmiştir. Bu okulda idadi ile fenni olmak üzere iki programla eğitim verilmiştir. Fenni programda mesleki derslere ağırlık verilirken, idadi programda genel bilgiler verilmiştir (*Milli Eğitim Bakanlığı, Cumhuriyet Döneminde Türk Milli Sistemindeki Gelişmeler, 2010; Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, 119*).

1883'de İstanbul'da eğitime başlayan Hamidiye Ticaret Mektebi Alisi'nin adı, II.Meşrutiyet ile "Ticaret Mektebi Alisi" olarak değiştirilmiştir. Bu okulda yabancı dil olarak Fransızca, İngilizce ve Almanca dersleri verilirken bu dersler zorunlu olarak okutulmuştur. 1915 yılında bu okulda yeniden bir yapılanmaya gidilmiş olup "kısmı evvel" ve "kısmı sani" olarak iki kademeli eğitim verilmiştir. Kısmı evvel bölümü üç yıllık orta dereceli bölüm iken kısmı sani üç yıllık yüksek dereceli bir bölümdür. Kısmı evvel ticaret liselerinin öncüsü olmuştur.İzleyen dönemlerde ise okulda sanayi, ticaret, bankacılık, hizmet ve benzeri konulara ilişkin uzmanlaşmaya yönelik yeni programlar faaliyete geçmiştir (*Milli Eğitim Bakanlığı, Cumhuriyet Döneminde Türk Milli Sistemindeki Gelişmeler, 2010: Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, 119*).

1927'de ticaret okulları Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmiş olup, eğitim süreleri 4 yıla çıkarılmıştır. Bu okullar "Orta Ticaret Okulu" olarak adlandırılmıştır. 1941 Yılında bu okulların eğitim süreleri 4 yıldan 3 yıla indirilmiştir. Bu okullar, 1965-1966 döneminde öğrenci almamış ve mevcut öğrencileri mezun ettikten sonra kapanmıştır. 1986 yılında Ticaret Meslek Liseleri bünyesinde tekrar eğitime başlayan Ticaret Orta Okulları 1997-1998 döneminde kademeli olarak kapanmıştır. Ayrıca ticaret eğitimine Akşam Ticaret Meslek Liseleri'nde 1954-1955 döneminde başlanmıştır. Bu okullarda eğitim 4 yıl uygulanmıştır. 1980-1981 öğretim yılında kademeli kapatılan bu okullar 1984-1985 öğretim yılında yeniden açılmıştır. 1995-1996 öğretim yılında ise bu okullar yeniden kademeli olarak kapatılmıştır. (Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, 129). Ticaret Meslek

Liselerinde öğretim programlarının 1963-1998 yılları arasında teknolojik ve sektörel gelişmeler doğrultusunda geliştirilmiş ve yeni programlar açılmıştır. Bu gelişmeler Tablo 4’de sunulmuştur:

Tablo 4: Ticaret Meslek Liselerinin Öğretim Programlarının Gelişimi

Yıllar	Programlar
1974-1975	<i>Ticaret Dalı ve Kooperatifçilik Dalı</i> olmak üzere 2 program ile eğitim uygulanmıştır.
1977-1978	Öğrenciler (A) ve (B) bölümlerine ayrılmıştır. (A) bölümü yüksek öğretime yönelik programdır. (B) ise <i>Muhasebe Dalı, Kooperatifçilik Dalı ve Sekreterlik Dalı</i> programlarından oluşmuştur.
1985-1986	(B) bölümüne <i>Turizm Dalı</i> eklenmiştir.
1986-1987	3308 sayılı Çıracılık ve Meslek Eğitim Kanunu yürürlüğe girmiş ve bu kanun ile <i>Muhasebe ve Bankacılık</i> olmak üzere 2 program uygulanmıştır.
1989-1990	Muhasebe ve Bankacılık programlarına <i>Kooperatifçilik, Büro Hizmetleri ve Dış Ticaret</i> programları da eklenerek 5 programla eğitim verilmiştir. .
1993-1994	Muhasebe, Bankacılık, Kooperatifçilik, Büro Hizmetleri, Dış Ticaret, <i>Emlak Komisyonculuğu, Sigortacılık ve Borsa Hizmetleri</i> olarak 8 program uygulanmıştır.
2002-2003	Bu dönemde Bilgisayarlı Muhasebe Dalı, Bilgisayar Programcılığı Dalı da açılmıştır. Öğrenciler 3308 sayılı kanun gereğince uygulamalı eğitim gördükleri iş alanlarına göre 2 gün okulda, 3 gün iş yerlerinde eğitim görmektedir.
2004-2005	Bu dönemden sonra kademeli olarak mevcut bölümler kaldırılmış olup, <i>alan ve dal programları</i> uygulanmaya başlamıştır.

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, 125-127.

Küreselleşmenin başlaması ile birlikte teknolojik, sosyo-ekonomik gelişmeler ve değişimler hız kazanmış ve eğitimden özellikle de mesleki ve teknik eğitimden beklentiler kritik öneme sahip olmuştur. Bu noktada 4 yıl

boyunca ticaret eğitiminin verilebildiği *Ticaret Meslek Liseleri bünyesine, 04.12.2008 tarih ve 2008/81 sayılı genelge ile Adalet Meslek Liseleri, Anadolu İletişim Meslek Liseleri, Anadolu Ticaret Meslek Liseleri program türüne dönmüşlerdir.* Bu okullarda eğitim alan öğrenciler hem kamu ve hem de özel sektörde istihdam edilebilmektedir. Bu öğrenciler, muhasebe ve finansman, ulaştırma, büro yönetimi, pazarlama ve buna benzer çeşitli iş alanlarında çalışabilmektedirler. Ticaret Meslek Lisesi ile Anadolu Ticaret Meslek Lisesi programında uygulanmakta olan alanlar şu şekilde sıralanabilir: (*Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Karar No:296, 2002; Milli Eğitim Bakanlığı, Cumhuriyet Döneminde Türk Milli Sistemindeki Gelişmeler, 2010:145*).

- *Muhasebe ve finansman,*
- *Pazarlama ve perakende,*
- *Bilişim teknolojileri,*
- *Büro yönetimi ve sekreterlik,*
- *Ulaştırma hizmetleri,*
- *Elektrik-elektronik teknolojisi*

Anadolu Ticaret Meslek Liselerindeki öğretim programlarının teknolojik ve ekonomik gelişmeler doğrultusunda izlediği gelişmeler Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5: Anadolu Ticaret Meslek Liseleri Öğretim Programlarının Gelişimi

Yıllar	Programlar
1983-1984	Bu dönemde <i>Bilgi İşlem, Dış Ticaret ve Turizm</i> bölümleri mevcuttur.
2001-2002	Bu dönemde yeniden yapılanmaya gidilmiş olup, <i>Mahalli İdareler, Yönetim ve Ticaret Sekreterliği, Hukuk Sekreterliği, Tıp Sekreterliği, Dış Ticaret ve Turizm</i> bölümü/alanları uygulamaya konulmuştur.
2002-2003	<i>Bilgi İşlem</i> bölümü kademeli olarak kaldırılmış ve bu bölümün yerine <i>Bilgisayar alanı</i> uygulanmıştır. Toplam 7 alan/bölüm sayısına ulaşılmıştır.
2004-2005	Bu dönemde 9. sınıflardan başlanarak kademeli şekilde mevcut bölümler kaldırılmış ve <i>alan ve dal programları</i> uygulanmaya başlanmıştır.

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, 130-131.

3. Ticaret Meslek Liselerine İlişkin İstatistiki Bilgiler

Ticaret meslek liselerinin gelişimine ilişkin istatistiki bilgiler Tablo 6'da sunulmuştur:

Tablo 6: Ticaret Meslek Liselerine İlişkin İstatistikler

Yıllar	Okul Sayısı	Yeni kayıt	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Mezun
1923-1924	1	-	193	20	-
1927-1928	5	-	574	65	-
1935-1936	4	-	400	27	-
1972-1973	66	15.759	33.736	1.438	4.938
1978-1979	157	32.066	87.217	3.168	23.553
1984-1985	190	26.499	87.585	5.617	22.185
1989-1990	214	40.866	131.146	5.960	29.623
1995-1996	287	59.093	173.649	7.361	43.740
1996-1997	286	61.734	176.077	7.163	41.252
1997-1998	290	62.012	182.407	7.228	42.193
1998-1999	300	70.433	190.527	7.772	44.645
1999-2000	307	63.595	191.350	7.961	47.954
2000-2001	318	60.938	186.957	7.959	50.137
2001-2002	328	51.318	169.626	9.008	48.026
2002-2003	313	54.475	162.626	8.812	42.155
2003-2004	314	55.132	159.650	8.559	39.870
2004-2005	321	57.685	155.563	8.785	31.002
2005-2006	320	46.713	163.091	8.803	35.700
2006-2007	324	55.003	166.236	8.814	40.274
2007-2008	321	56.880	159.376	9.333	12.743
2008-2009	328	65.331	192.996	9.742	24.686
2009-2010	331	63.993	235.190	10.249	24.686
2010-2011	354	65.135	243.913	10.981	35.751
2011-2012	360	61.921	242.877	11.777	36.418
2012-2013	421	69.711	238.724	14.024	37.029

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Cumhuriyet Döneminde Türk Milli Eğitim Sistemlerindeki Gelişmeler, Ankara, 2010:146; <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>.

Tablo 6'da görüldüğü üzere ticaret meslek liselerinin okul sayısının 1980'li yıllardan sonra önemli ölçüde artmıştır. Öğrenci sayısı ve öğretmen sayısında da istikrarlı bir artış yaşanmıştır.

Anadolu Ticaret Meslek Liselerinin gelişimine ilişkin istatistiki bilgiler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: Anadolu Ticaret Meslek Liselerine İlişkin İstatistikler

Yıllar	Okul Sayısı	Yeni kayıt	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Mezun
1984-1985	6	304	439	25	-
1989-1990	23	948	3.198	186	130
1995-1996	88	4.072	12.924	693	1.742
1996-1997	105	4.422	13.634	741	2.017
1997-1998	114	4.703	15.809	584	2.423
1998-1999	127	5.443	17.287	608	3.500
1999-2000	135	5.095	18.358	617	4.152
2000-2001	135	5.652	21.408	725	4.232
2001-2002	152	4.813	18.086	659	5.955
2002-2003	154	7.434	20.299	463	4.829
2003-2004	155	7.591	20.562	1.651	4.397
2004-2005	174	8.918	23.102	1.627	4.238
2005-2006	182	12.262	27.986	1.602	4.155
2006-2007	201	11.552	32.740	1.590	4.975
2007-2008	205	11.849	36.859	1.679	2.929
2008-2009	232	13.389	43.093	1.783	--
2009-2010	235	13.179	47.254	1.754	4.253
2010-2011	240	8.003	49.933	1.810	9.672
2011-2012	249	12.794	35.771	1.830	10.306
2012-2013	276	14.865	51.681	1.753	10.958

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, *Cumhuriyet Döneminde Türk Milli Eğitim Sistemlerindeki Gelişmeler*, Ankara, 2010:153; <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>.

Tablo 7’de görüldüğü üzere Anadolu ticaret meslek liselerinin okul sayısında 1996 yılından itibaren önemli bir artış yaşanmıştır. Buna paralel olarak da öğrenci ve öğretmen sayılarında da artışlar meydana gelmiştir.

Ticaret meslek liselerinin ve Anadolu ticaret meslek liselerinin 2013 yılı baz alınarak bölgelere göre okul sayıları Tablo 8 ve Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 8: Ticaret Meslek Liselerinin Bölgelere Göre Dağılımı (2013)

Bölgeler	Okul Sayısı	Oran(%)
Marmara	128	30,4
Ege	64	15,2
Akdeniz	45	10,7
İç Anadolu	74	17,6
Karadeniz	54	12,8
Doğu Anadolu	30	7,1
Güneydoğu Anadolu	26	6,2
TOPLAM	421	100

Kaynak: <http://mtegm.meb.gov.tr/TR/okullar.asp?PAGE=Liste>

Tablo 8’de görüldüğü üzere Ticaret meslek liselerinin okul sayısı bakımından ilk sırada Marmara bölgesi, ikinci sırada İç Anadolu Bölgesi, üçüncü sırada ise Ege Bölgesi yer almaktadır.

Tablo 9: Anadolu Ticaret Meslek Liselerinin Bölgelere Göre Dağılımı (2013)

Bölgeler	Okul Sayısı	Oran (%)
Marmara	77	27,9
Ege	51	18,5
Akdeniz	29	10,5
İç Anadolu	46	16,6
Karadeniz	44	15,9
Doğu Anadolu	16	5,8
Güneydoğu Anadolu	13	4,7
TOPLAM	276	100

Kaynak: <http://mtegm.meb.gov.tr/TR/okullar.asp?PAGE=Liste>

Tablo 9’da görüldüğü üzere Anadolu ticaret meslek liselerinin okul sayısı bakımından ilk sırada Marmara bölgesi, ikinci sırada Ege Bölgesi, üçüncü sırada ise İç Anadolu Bölgesi yer almaktadır.

Tablo 10: Ortaöğretime Yönelik İstatistikler (2013)

Okul Türü	Okul Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı
Ortaöğretim (Resmi)	9.521	2.034.411	1.882.110	3.916.521
Ortaöğretim (Özel)	1.433	103.334	93.329	196.663
Açıköğretim	1	721.737	585.257	1.306.994
TOPLAM	10.955	2.859.482	2.560.696	5.420.178

Kaynak: <http://www.megep.meb.gov.tr>

Tablo 10'a göre 2013 yılı itibariyle ortaöğretimde %87 resmi, %13 özel olarak okul dağılımı gerçekleşmiştir. Tablo 11'de genel ortaöğretim açısından okul ve öğrenci sayıları sunulmuştur.

Tablo 11: Genel Ortaöğretime Yönelik İstatistikler(2013)

Okul Türü	Okul Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı
Genel Ortaöğretim (Resmi)	2.736	837.066	916.266	1.753.332
Anadolu Lisesi	2.131	618.941	681.944	1.300.885
Anadolu Öğretmen Lisesi	299	47.588	61.843	109.431
Fen Lisesi	150	22.356	23.445	45.801
Güzel Sanatlar Lisesi	71	5.331	7.798	13.129
Sosyal Bilimler Lisesi	32	4.478	5.441	9.919
Spor Lisesi	51	6.034	2.538	8.572
Genel Ortaöğretim (Özel)	1.007	76.830	63.780	140.610
Polis Koleji	2	934	--	934
Mesleki Teknik Eğitime Devredilen Lise		131.404	133.257	264.661
Açıköğretim	1	574.141	438.208	1.012.349
TOPLAM	3.744	1.488.037	1.418.254	2.906.291

Kaynak: <http://www.megep.meb.gov.tr>

Tablo 11'de görüldüğü üzere genel ortaöğretimde; anadolu liseleri ve diğer lise türlerinin (resmi) oranı %73 iken özel liselerin oranı %27'dir.

Tablo 12: Mesleki ve Teknik Öğretime İlişkin İstatistikler (2013)

Okul Türü	Okul Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam
Mesleki Teknik (Resmi)	6.785	1.197.345	965.844	2.163.189
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	854	227.065	247.031	474.096
Anadolu İmam Hatip Lisesi	19	60.829	81.374	142.203
Anadolu İmam Hatip Lisesi(Yabancı Uyruklular) İmam Hatip Lisesi	3	508	---	508
	832	165.728	165.657	331.385
Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü	5.592	958.850	712.548	1.671.398
Adalet Meslek Lisesi	56	3.451	4.307	7.758
Anadolu İletişim Meslek Lisesi	30	1.892	3.816	5.708
Anadolu Kız Meslek Lisesi	222	4	43.738	43.738
Anadolu Kız Teknik Lisesi	34	--	5.370	5.370
Anadolu Meslek Lisesi	361	26.943	30.199	57.142
Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	135	25.634	10.625	36.259
Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	391	32.602	73.284	105.886
Anadolu Teknik Lisesi	557	96.091	14.774	110.865
Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	276	27.529	29.562	57.091
Çok Programlı Lise	907	93.177	62.099	155.276
Denizcilik Anadolu Meslek Lisesi	49	8.909	646	9.555
Denizcilik Anadolu Teknik Lisesi	11	1.290	130	1.420
Denizcilik Meslek Lisesi	9	302	73	375
Endüstri Meslek Lisesi	677	415.532	48.898	464.430
İkili Meslek Eğitim Merkezi	73	6.148	312	6.460
Kız Meslek Lisesi	482	2.419	208.340	210.759
Kız Teknik Lisesi	99	37	4.164	4.201
Meslek Lisesi	161	12.090	52.610	64.700
Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi	108	27.459	10.831	38.290
Tapu Kadastro Anadolu Meslek Lisesi	1	142	75	217
	5	475	334	809
Tarım Anadolu Meslek Lisesi	20	2.777	741	3.518
Tarım Meslek Lisesi	506	33.442	6.318	39.760
Teknik Lise	421	140.505	101.306	241.811
Ticaret Meslek Lisesi	1	--	--	--
Ziraat Teknik Lisesi				

Özel Öğretim ve Rehberlik Hizmetleri Gen. Müdürlüğü	327	11.212	5.872	17.084
Meslek Lisesi (İşitme Engelliler)	18	1.314	838	2.152
Meslek Lisesi (Ortopedik Engelliler)	2	82	36	118
Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi	193	3.608	1.847	5.455
Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Görme Engelliler)	2	23	12	35
Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Zihinsel Engelliler)	112	6.185	3.139	9.324
Müzik ve Sahne Sanatları Lisesi	12	218	393	611
Özel Öğretim Kurumları (Meslek)	426	26.504	29.549	56.053
Mesleki Açıköğretim Lisesi		147.596	147.049	294.645
TOPLAM	7.211	1.371.445	1.142.442	2.513.887

Kaynak: <http://www.megep.meb.gov.tr>

Okul sayısı açısından Tablo 12'ye göre ticaret meslek liselerinin mesleki ve teknik öğretime oranı %7,5'dir ($421/5.592=0,075$). Anadolu ticaret meslek liselerinin mesleki ve teknik öğretime oranı %4,9'dur ($276/5.592=0,049$).

Okul sayısı açısından ticaret meslek liselerinin genel toplama oranı ise %5,8 ($421/7.211=0,058$) iken Anadolu ticaret meslek liselerinin oranı ise %3,8'dir ($276/7.211=0,038$).

Bunun yanında okul sayısı açısından ticaret meslek liselerinin genel ortaöğretim toplamına oranı %11,2 ($421/3.744=0,112$) iken, Anadolu ticaret meslek liselerinin oranı ise %7,3'tür ($276/3.744=0,073$).

Öğrenci açısından değerlendirildiği zaman ticaret meslek liselerindeki öğrenci sayısı 241.811 iken, Anadolu ticaret meslek liselerindeki öğrenci sayısı 57.091'dir. Diğer mesleki teknik eğitimdeki öğrenci sayısı ise 1.372.496'dır. İmam hatip liselerindeki öğrenci sayısı ise Anadolu imam hatip liseleri dahil 474.096'dır. Bu bilgiler doğrultusunda imam hatip liselerindeki öğrenci sayısı ticaret meslek liseleri ile Anadolu ticaret meslek liselerinin öğrenci sayısından daha fazladır ve okul sayısı açısından ise imam hatip liseleri ticaret meslek liselerinin ve Anadolu ticaret meslek liselerinin iki katıdır.

4. Ticaret Meslek Lisesi Mezunlarının Kariyer Fırsatları

Ticaret meslek lisesinden sonra Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı'ndan başarılı olan öğrenciler bütün lisans programlarına, kendi alanları ile ilgili önlisans programlarına sınavsız, alan dışı önlisans programlarına ise sınavla girebilirler. Bu öğrenciler önlisansdan sonra Dikey Geçiş Sınavı'na girmek şartıyla lisans programlarına geçiş yapabilirler.

Bu alanda mesleki eğitim almış öğrenciler, muhasebe ve mali müşavirlik bürolarında, dış ticaret ve finans kuruluşların ilgili bölümleri ile işletmelerin muhasebe departmanlarında iş bulma imkanlarına sahiptirler. Ayrıca işletmelerin mali, satın alma gibi bölümlerinde istihdam edilebilirler. Öğrencilerin istihdam olanaklarına bakıldığında mesleğin geniş bir çalışma alanı mevcuttur.

Türkiye'de muhasebecilik, kanunlarla çerçevesi belirlenmiş bir meslek konumundadır. Mali Müşavirlik, Yeminli Mali Müşavirlik gibi mesleki ünvanların kazanılmasında 3568 sayılı kanun dikkate alınmaktadır. Bu noktada ticaret meslek liselerinden mezun öğrenciler lisans düzeyinde eğitim yapmak koşuluyla bu ünvanları alabilmektedirler (*3568 Sayılı SM, SMMM, YMM Kanunu, 1989*).

5. Ticaret Meslek Liselerindeki Mesleki Eğitimden Beklentiler

Türkiye'de ticaret meslek liseleri, ortaöğretim düzeyinde muhasebe eğitiminin verildiği kurumlardır. Bu kurumlar, piyasanın ihtiyaç duyduğu nitelikli ara meslek elemanlarını yetiştirmek, öğrencileri muhasebe mesleğinin gerektirdiği bilgiler ile donatmak, iletişim becerisi yüksek, problem çözme konusunda uzman kişileri piyasaya kazandırmak gibi amaçlar edinmişlerdir (*Kırlioğlu ve Gökgöz, 2011:132*). Bu noktada ticaret meslek liseleri muhasebe mesleğinin gelişimine önemli katkılar sunmaktadır.

Muhasebe eğitiminin başlangıç noktası olan ticaret liselerinde muhasebe eğitiminin kalite düzeyinin artırılması önem arz etmektedir. Ortaöğretimdeki muhasebe eğitiminin kalitesi, lisans ve lisansüstü muhasebe eğitimine doğrudan etkilemekte ve bu sebeple bu süreçlerin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. (*Hacırüstemoğlu, 2009*).

- Ticaret liselerindeki mesleki eğitimin kalite düzeyinin artırılması işletmelerin rekabet gücüne pozitif katkı sağlayacaktır,
- Kalifiyeli meslek elemanlarının yetiştirilmesi muhasebe eğitimine ve mesleğin vizyonuna olumlu katkı sağlayacaktır,
- Değişen piyasa koşullarına göre ara elemanların yetiştirilmesi hem ulusal hem de sektörel anlamda gelişime katkı sunacaktır,
- Mesleki eğitimin muhasebe alanında yaşanan güncel gelişmeler paralelinde gerçekleştirilmesi suretiyle etkinliği artacaktır.
- Ticaret eğitimi alan öğrencilerin sosyal sorumluluk ve etik değerlere uygun biçimde yetiştirilmesi, finansal bilgilerin doğruluk ve güvenilirlik düzeyini artıracaktır.
- Ticaret eğitimde rutin uygulamalar yanında uluslararası kurum/kuruluşların yayınları, raporları, araştırmaları vb. çalışmalara yönelik derslerin verilmesi ve programların yenilenmesi suretiyle daha nitelikli, araştırmacı meslek elemanları piyasaya kazandırılacaktır.

6. Ticaret Meslek Liselerinin Ders Programları

Ticaret meslek liseleri ile Anadolu ticaret meslek liselerinin müfredat programları Tablo 13 ve Tablo 14’de sunulmuştur (*Milli Eğitim Bakanlığı, Muhasebe ve Finansman Alanı Çerçeve Öğretim Programı, 2011*).

Tablo 13: Ticaret Meslek Liseleri Muhasebe ve Finansman Alanı (Bilgisayarlı Muhasebe, Dış Ticaret Ofis Hizmetleri,Finans ve Borsa Hizmetleri Dalları) Haftalık Ders Çizelgesi

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	DİL VE ANLATIM	2	2	2	2
	TÜRK EDEBİYATI	3	3	3	3
	DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ	1	1	1	1
	TARİH	2	2	-	-
	T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK	-	-	2	-
	COĞRAFYA	2	2	-	-
	MATEMATİK	4	-	-	-
	GEOMETRİ	2	-	-	-
	FİZİK	2	-	-	-
	KİMYA	2	-	-	-
	BIYOLOJİ	2	-	-	-
	SAGLIK BİLGİSİ	1	-	-	-
	FELSEFE	-	-	2	-
	YABANCI DİL	3	2	2	-
	BEDEN EĞİTİMİ	2	2	2	-
	GÖRSEL SANATLAR/MÜZİK	1	-	-	-
TRAFİK VE İLK YARDIM	-	-	-	1	
TOPLAM		29	14	14	7
ALAN ORTAK DERSLERİ	MESLEKİ GELİŞİM	-	2	-	-
	MUHASEBE 1	-	7	-	-
	BİLGİSAYARDA KLAVYE KULLANIMI	-	3	-	-
	BİLGİSAYARDA OFİS PROGRAMLARI	-	4	-	-
	İŞLETMELERDE BECERİ EĞİTİMİ				
	MUHASEBE 2				
	BİLGİSAYARLI MUHASEBE				
	GİRİŞİMCİLİK VE İŞLETME YÖNETİMİ				
	ŞİRKETLER MUHASEBESİ				
	MALİYET MUHASEBESİ				
	İNİAAT MUHASEBESİ				
	MESLEKİ MATEMATİK				
	MALİYE				
	MESLEKİ YABANCI DİL				
	DİŞ TİCARET İŞLEMLERİ				
	DİŞ TİCARETTE TESLİM VE ÖDEME	-	-	15	24
DİŞ TİCARET MEVZUATI					
DİŞ TİCARET MUHASEBESİ					
BANKA İŞLEMLERİ					
SERMAYE PİYASASI					
FINANSAL YATIRIM					
SERMAYE PİYASASI KAYITLARI					
ÇALIŞMA HAYATI					
ALAN/DAL DERSLERİ TOPLAMI		-	16	15	24
SEÇMELİ DERS SAATİ TOPLAMI		-	4	5	6
REHBERLİK VE YÖNLENDİRME		1	1	1	1
TOPLAM DERS SAATI		30	35	35	38

Kaynak: <http://www.megep.meb.gov.tr>; Milli Eğitim Bakanlığı, Muhasebe ve Finansman Alanı Çerçeve Öğretim Programı, 2011.

Tablo14: Anadolu Ticaret Meslek Liseleri Muhasebe ve Finansman Alanı (Bilgisayarlı Muhasebe, Dış Ticaret Ofis Hizmetleri, Finans ve Borsa Hizmetleri Dalları) Haftalık Ders Çizelgesi

DERS KATEGORİLERİ		DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER		DİL VE ANLATIM	2	2	2	2
		TÜRK EDEBİYATI	3	3	3	3
		DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ	1	1	1	1
		TARİH	2	2	-	-
		T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK	-	-	2	-
		COĞRAFYA	2	2	-	-
		MATEMATİK	4	-	-	-
		GEOMETRİ	2	-	-	-
		FİZİK	2	-	-	-
		KİMYA	2	-	-	-
		BİYOLOJİ	3	-	-	-
		SAĞLIK BİLGİSİ	1	-	-	-
		FELSEFE	-	-	2	-
		YABANCI DİL	6	4	4	4
		BEDEN EĞİTİMİ	2	2	2	-
		GÖRSEL SANATLAR/MÜZİK	1	-	-	-
	TRAFİK VE İLK YARDIM	-	-	-	1	
TOPLAM			32	16	16	11
ALAN / DAL DERSLERİ	ALAN ORTAK DERSLERİ	MESLEKİ GELİŞİM	-	2	-	-
		MUHASEBE 1	-	7	-	-
		BİLGİSAYARDA KLAVYE KULLANIMI	-	3	-	-
		BİLGİSAYARDA OFİS PROGRAMLARI	-	4	-	-
	DAL DERSLERİ	İŞLETMELERDE BECERİ EĞİTİMİ				
		MUHASEBE 2				
		BİLGİSAYARLI MUHASEBE				
		GİRİŞİMCİLİK VE İŞLETME YÖNETİMİ				
		ŞİRKETLER MUHASEBESİ				
		MALİYET MUHASEBESİ				
		İNİAAT MUHASEBESİ				
		MESLEKİ MATEMATİK				
		MALİYE				
		MESLEKİ YABANCI DİL	-	-		
		DIŞ TİCARET İŞLEMLERİ			15	16**/24
		DIŞ TİCARETTE TESLİM VE ÖDEME				
DIŞ TİCARET MEVZUATI						
DIŞ TİCARET MUHASEBESİ						
BANKA İŞLEMLERİ						
SERMAYE PİYASASI						
FİNANSAL YATIRIM						
SERMAYE PİYASASI KAYITLARI						
ÇALIŞMA HAYATI						
ALAN/DAL DERSLERİ TOPLAMI			-	16	15	16**/24
SEÇMELİ DERS SAATİ TOPLAMI			-	7	8	12**/4
REHBERLİK VE YÖNLENDİRME			1	1	1	1
TOPLAM DERS SAATİ			33	40	40	40

Kaynak: <http://www.megep.meb.gov.tr>; Milli Eğitim Bakanlığı, Muhasebe ve Finansman Alanı Çerçeve Öğretim Programı, 2011.

2003 Yılında mesleki eğitime yönelik yeniden yapılanma çalışmaları başlamış ve modüler eğitim sistemi uygulanmaya konularak alan dalı uygulamasına geçilmiştir. (*Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2002*);

Yapılanma:

- Meslek Lisesi,
- Anadolu Meslek Lisesi,
- Teknik Lise şeklindedir (Anadolu Teknik Lisesi kaldırılmıştır).

Bu yapılanmayla birlikte muhasebe ve finansman alanının altında dallar aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır (*Milli Eğitim Bakanlığı, Muhasebe ve Finansman Alanı Çerçeve Öğretim Programı, 2011*).

- Bilgisayarlı muhasebe,
- Dış ticaret ofis hizmetleri
- Finans ve borsa hizmetleri dallarında eğitim verilmektedir.

Mesleki eğitimde bölümler kaldırılmış, bunun yerine dallar getirilmiştir. Mevcut uygulamada 62 alan ve 226 dal bulunmaktadır. Öğretim programlarının güncellenmesinde Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK)'nun yayınlamış olduğu ulusal standartlar ve yeterlilikler esas alınmıştır. MYK, 2008 yılında kurulmuş olup, küresel gelişmeler çerçevesinde teknolojik gelişmeleri takip ederek ülkenin bilgi çağına uyum sağlayabilmesi için bu alanda gerekli düzenlemeleri yapmakla yetkili kılınan bir kurumdur (*Milli Eğitim Bakanlığı, Muhasebe ve Finansman Alanı Çerçeve Öğretim Programı, 2011*).

Sonuç

Mesleki ve teknik eğitim, hızla değişen ve gelişen ekonomik, sosyal ve teknolojik olaylar karşısında ihtiyaç duyulan nitelikli meslek elemanlarının yetiştirilmesinde önemli bir süreçtir. Bu süreçte mesleki eğitimin önemli bir alanı olan ve her sektörün ihtiyaç duyduğu muhasebe ve finansman alanında nitelikli eleman ihtiyacı her geçen gün artmaktadır.

Ticaret meslek liselerinin Genel Ortaöğretim içerisindeki okul sayısı açısından oranı %11 dolaylarında iken Mesleki ve Teknik Eğitim'deki okul sayısı oranı %8'dir. Anadolu Ticaret meslek liselerinin Genel Ortaöğretim içerisindeki okul sayısı açısından oranı %7 olup, Mesleki ve Teknik Eğitim'deki okul sayısı oranı %4'dür. Ayrıca Mesleki Teknik Eğitimde öğrenci sayılarının genel değerlendirilmesi yapıldığında en çok öğrencinin imam hatip liselerinde (Anadolu imam hatip liseleri dahil) olduğu gözlemlenmiştir. İkinci sırada ise endüstri meslek liseleri yer almaktadır. Üçüncü sırada ise ticaret meslek liseleri (Anadolu ticaret meslek liseleri dahil) gelmektedir.

Bu noktada muhasebe ve finansman alanında ihtiyacı karşılayacak ticaret meslek liseleri, önlisans ve lisans düzeyinde eğitim veren üniversitelerdir. Muhasebe ve finansman uygulamaları tüm sektörlerin ortak ihtiyacı durumundadır. Bu alanda yetişecek ve hizmet edecek öğrencilerin hem ulusal, hem de uluslararası yeterliliğe sahip olması gerekmektedir.

Bu yeterliliklerin öğrencilere kazandırılmasında ilk adım olan ticaret meslek liseleri ders programlarının güncel gelişmelere göre sürekli gözden geçirilmelidir. Dolayısıyla muhasebe eğitimi alan öğrencilere mezun olduktan sonra sektörün ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olmasını sağlamak amaçlanmalıdır. Bu noktada hem ticaret meslek liseleri, hem de Yüksek öğretim kurumları ders programlarını sektörün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yapılandırmak zorundadırlar.

Kaynakça

• DURSUN, Adem, *Muhasebe Eğitiminde Kalite Arayışı, Seçkin Yayıncılık, 1.Baskı, Ankara, 2006.*

• EROL, Mikail ve Gülgün Erkan, “*Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Biga İİBF’de Bir Araştırma*”, *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı:14, 2008, s.284-301.*

- HACİRÜSTEMOĞLU, Rüstem, “Türkiye’de Muhasebe Eğitimi İçin On Yıllık Hedefler”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Sayı:3, 2009, s.19-30.
- KIRLIOĞLU, Hilmi ve Ahmet Gökgöz, “Ticaret Meslek Liselerinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Stajyerlikte Karşılaştıkları Problemler ve Çözüm Önerileri:İstanbul Örneği”, *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:7, Sayı:13, 2011, s.131-146.
- SEVİLENGÜL, Orhan, *Genel Muhasebe*, Gazi Kitabevi, 16.Baskı, Ankara,2011.
- Milli Eğitim Bakanlığı, *Cumhuriyet Döneminde Türk Milli Eğitim Sistemlerindeki Gelişmeler*, Ankara, 2010.
- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2010.
- Milli Eğitim Bakanlığı, *Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Eğitim*.
- Milli Eğitim Bakanlığı, *Muhasebe ve Finansman Alanı Çerçeve Öğretim Programı*, Ankara, 2011.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, Eylül,2002-2540-Talim ve Terbiye Kurum Başkanlığı, Karar No: 296, Kabul Tarihi: 14.08.2002.
- Milli Eğitim Bakanlığı İşletmelerde Meslek Eğitimi, Ankara,1989.
- <http://www.megep.meb.gov.tr/?page=alanDal> (Erişim Tarihi: 24.01.2014).
- <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64> (Erişim Tarihi: 24.01.2014).
- <http://mtegm.meb.gov.tr/TR/okullar.asp?PAGE=Liste>(Erişim Tarihi: 24.01.2014).
- http://www.megep.meb.gov.tr/dokumanlar/Haftalık%20Ders%20Çizelgeleri/MUHASEBE%20VE%20FİNANSMAN_9.pdf (Erişim Tarihi: 24.01.2014).